



ПО ДИРИТЕ
НА ИЗЧЕЗНАЛИТЕ
СОФИЙСКИ
КРЪЧМИ

ПАВЛИНА ДЕЛЧЕВА-ВЕЖИНОВА



ПРЕДИ МНОГО ГОДИНИ ПРЕД БАЩА МИ и един негов приятел, Максим Наумович, споменах, че искам да снимам старите заведения на София и какво е на тяхно място сега, т.е. в началото на 80-те години. Като се замисля, по онова време младостта на баща ми е била точно толкова отдалечена от гадения момент, колкото за мен е отдалечен онзи разговор днес. Точно по 37 години в двете посоки: 1943 – 1980 – 2017. Тамко и Максим разпалено започнаха да се сещат какви заведения е имало по ул. „Раковски“. Подхванаха някъде преди пресечката с „Дондуков“ и стигнаха до Якобинския клуб срещу Народния театър. Свят ми се зави – толкова много изброиха, а допълваха и с имената на кръчмарите, с характеристиката на менюто, къде им давали безплатни шницели, къде виното било кисело, кой къде имал навика да ходи, кой къде рецитирал и кои стихотворения Вутимски къде написал... Имената, които споменаваха, бяха нашата история – не само литературна.

Аз няма да почна толкова от далеч – нито като време, нито като пространство – ще се ограничи само в отрязъка между „Дондуков“ и „Патриарх Евтимий“. Всъщност мислех да започна направо от „Царя“, но как да прескоча известната и любима на мнозина **ОПЕРА!**



*Сградата на Софийската опера и Земеделския дом,
построена по проект на арх. Лазар Пашкеванов и завършена през 1957 година*

Става дума не за „Народната опера“, в нея клиентите на софийските кръчми по-рядко влизаха, а за кафе-сладкарницата, ресторанта и бирхалето, които се помещаваха в приземния етаж на същата сграда, но с вход откъм „Раковски“. Заради стръмната улица прозорците се падаха ниско долу и когато изнасяха маси навън, пешеходците гледаха отвисоко пиещите кафе или нещо по-силно.

Но аз помня и друго. В мазето по обяг се помещаваше гуети-чен стол. Като ученичка в 11 клас бях позакъсала със стомаха и с една приятелка ни пратиха там да се приучим да ядем здра-вословно. Честно казано, едвам издържах безсолното ядене, но добре, че сервитърорите бяха студенти и след като няколко пъти им правихме „мили очи“, тайно ни отпуснаха солницата. Оттогава намразих всичките видове фрикасата и каша, но по-не се научих да харесвам супа. Заради този спомен никога пове-че не влязох в Бирхалето – миришеше ми на гуетично.

Един-два пъти сме сядали и в сладкарницата – тя се опит-ваше да бъде като „България“ с големите прозорци-витрини, с меките столове – но не беше. През деня там често ходеха ба-лерини от Операта и Музикалния театър, абитуриентки от Балетното училище и затова доста млади, пък и не толкова млади мъже се навъртаха наоколо.

Ресторантът беше доста по-популярен заради добрата си кухня и оркестъра вечер – през 80-те години там пееше и Йъл-гъз Ибрахимова, а в началото на 90-те отвори българо-швед-ският Club Opera с „пеещи келнери“. Инициатор и създател беше Петър Панов, член на великата църкова трупа Панови, отдавна живеещ в Швеция. От клуба тръгна самостоятелна-та кариера на „Каризма“, Орлин Павлов, Наско Сребрев, Живко Петров, Милица Гладнишка; за да започнат работа, те преми-наваха през тежък конкурс, а после и през специално обучение как да сервират перфектно и едновременно с това да изпъл-няват брилянтно песни от Бродуей. В по-късните часове в ед-на от залите на ресторанта отваряше и нощен бар. Понякога любителите на класическата опера се пренасяха в бара, за да продължат удоволствието.

Емблематичното писателско кафене „Цар Освободител“ ще прескоча, защото нашето поколение бе свидетел само на него-

вото разрушаване през 1977 г. А тук искам да си спомняме приятни неща. Някъде наоколо са били и кръчмата „Лукама“, посещавана предимно от художници, сред които Илия Бешков и Пенчо Георгиев; сладкарница „Сурович“, където са ходели младите писатели, все още недостигнали слабата на посетителите на „Цар Освободител“. Ала това са заведения, за които само съм чувала от разкази на приятелите на баща ми.



Кафене „Цар Освободител“ и Военният клуб, 30-те години на XX век

Ъгълът „Аксаков“ и „Раковски“ – там, където през 70-те построиха „Кристал“ – в моето детство беше сладкарница, може би тогава се е казвала „Роза“, но да не се бърка с онази до Градската градина. Боза, торти, еклери, банички. Имаше маси и на тях, освен ученици и родители с деца, човек можеше да види „вечната двойка“ – слугиня и войник. Те седяха на масата пред една паста и боза, мълчаха си, а след това излизаха и вървяха по

улицата, хванати не за ръка, а за кутрета на ръцете си – явно приличието не е позволявало повече. Но после и те изчезнаха или просто се сляха с останалите. По-късно до сладкарницата в посока „6-ти септември“ се появи и закусвалня – на витрината бяха изложени чинии с ястията за деня. След нея – малко магазинче за чай и кафе, държеше го една арменка, живееше на горния етаж.



*Реклама
за ресторантски
комплекс „Кристал“,
70-те години
на миналия век*

През 70-те години по повод на някакъв пореден партуен конгрес съединиха всички сладкарници, магазинчета, цветарници, зарзаватчийници и партерни апартаменти и на „Аксаков“ построиха цял комплекс – **КРИСТАЛ**.

Промени се и публиката, която преди посещаваше сладкарницата и закусвалнята.

Колко на брой бяха тези нови заведения – четири? пет? шест? Помня кафене, снекбар, ресторант с бял роял, дневен бар, бирхале... Многотия! Сладкарницата беше известна със

своето прословуто „парфе“ – в розово, зелено, жълто и с розичка отгоре. Интересното на „Кристал“ бе, че доста бързо се „оживи“. Майки с колички от градинката, избягали от лекция студенти, излезли за по едно кафе чиновници, обикновени безделници... хора всякакви. Различни компании си правеха чести срещи в някои от помещенията му.

Например в бара със синьозелените кресла, точно под апартамента на Жак Шемтов, в определен ден се събираха група писатели, театралци, литератори, журналисти, историци – Павел Вежинов, Любомир Тенев, Петър Динев, Здравко Петров, Тончо Жечев, Михаил Берберов, Серафим Северняк, Иван Мартинов, Евгени Константинов... Не помня деня, но зная, че ги събираше Иван Богданов, писател, историк, библиограф. Като гледам колко са различни като личности, като интереси и като професии, явно сбирките им са били приятелски, а не професионални.



„Кристал“, юни, 1977

На снимката от дясно наляво: Евгени Константинов, Павел Вежинов, Серафим Северняк, Иван Мартинов, Иван Богданов и непознат за мен човек.

Ние пък с една доста разнородна група от архитекти, инженери, музиканти и журналисти обяввахме всяка събота в Бирхалето. Който е свободен, който иска – идва. Движещата фигура беше Роби (Димитър) Самоковлиев, безкрайно интересен човек с чудесно чувство за хумор въпреки тежкия си и изпълнен с превратности живот. За съжаление, след като се ожени втори път, тези сбирки прекъснаха – явно новата съпруга не одобри приятелите му.



*Улица „Раковски“
и градинката „Кристал“,
началото на 80-те*

През 1989 година „Кристал“, или по-скоро градинката пред заведението, придоби друга, вече политическа популярност.

В близост бе **ДЪЛБОКАТА МЕХАНА**, или по-точно „Тетевенската“. Беше в един вход с галерията и ателието на Съюза на художниците, така че много често ароматът на скара и готвено се премесваше с режещата миризма на терпентин и се получаваше странен букет. В ателието изработваха улични пана и плакати от типа на „Минута невнимание, цял живот страдание“ и доста студенти от Художествената академия и безработни професионалисти припечелваха по някой лев от тази „нагледна агитация“. След като си вземеха хонорара, слизаха директно долу, в механата. Така поне съчетанието изкуство и вино бе ползотворно и добре оползотворявано.